Tallinnas ootamatult oli võimu enda kätte haaranud. Neil aa. viibib M. peamiselt Piltenis, kuna tema maa-alad Eestimaal tihti muutuvad sõja tallermaaks. Ka tema piiskopkonna maa-ala Kuramaal oli Poola Wilno läbirääkimistel okt. 1561 lubanud uuele Kura hertsogile Kettlerile, kuid see jäi lõpuks siiski M.-ele. Tema Saare-Lääne piiskopkonna residentsi Haapsalu vallutavad a. 1563 rootslased ja Saaremaalegi ulatuvad vaenlaste sõjakäigud: a. 1566 põletatakse rootslaste poolt tuhaks Kuressaare, millele M. a. 1563 oli annud linna õigused. A. 1568 vallutavad rootslased Klaus Kurselli juhatusel, kes sel ajal veel rootsitruuna püsis, Maasilinna lossi, rajades endale seega kindla jalgealuse Saaremaal. Oli ju Taani Poola liitlane ja nii ei saanud Poola-Rootsi võistlusis ka M.-e valdkonnad jääda puutumata. — A. 1570 algab M.-e tegevuses uus ajajärk (1570—77), mida iseloomustab M.-e lähenemine ja koostöö Moskva tsaariga. Juba enne Kurselli Tallinna-avantüüri oli M. alganud läbirääkimisi, milledel tema suhtes pidid olema hiljemini saatuslikud tagajärjed: Ivan Julma agendid, Liivi aadelmehed Johann Taube ja Eilert Kruse (vt. neid) esinesid, peale seda kui nende ettevõte Tallinna linnaga ja Kura hertsogi Kettleriga polnud õnnestunud, M.-ele ettepanekutega Vene tsaariga oma plaanide teostamiseks ühendusse astuda. M. haarab kinni uuest võimalusest: sept. 1569 lähevad tema saadikud Claus Aderkass, Anton Wrangel ja Conrad Bourmeister Moskvasse, kus nad nov. lõpul saavad lubaduse tsaarilt, et viimane hertsog M.-ele ja tema järeltulijaile terve Liivimaa lääniks annab, milleks M. isiklikult Moskvasse ilmugu; maa elanikele lubati säilitada nende usk, õigused ja vaba kauplemine. Jaan. lõpul 1570 saabuvad saadikud nende teadetega tagasi Kuresaarde, kuhu M. vaheajal oli Piltenist siirdunud. Kohe otsustanud reisi Moskvasse ette võtta informeerib M. oma venda, kun. Friedrichi, kes küll viimaseil aa. oli loobunud M.-e toetamisest, oma kavatsusist ja asub teele. Veetnud märtsist maini mõned nädalad Tartus, mis sel ajal oli venelaste võimu all, jõuab ta juuni alul 1570 Moskvasse, kus ülaltähendatud tingimustel peatselt jõutakse kokkuleppele Hertsogile lubatakse Vene poolt mõjuvat abi rootslaste vastu M.-e Liivi valdkondade tagasivõtmiseks, Liivimaa kuninga tiitel ja printsess Eufeemia, Ivan IV-da vennatütre, käsi Nüüd algab aktiivseim ajajärk M.-e elus. Kohe alustatakse sõjakäiku Liivimaa vastu. Järva- ja Virumaale koondub arvurikas Vene vägi, millega ühinevad M.-e palksõdurid. Liivimaal võetakse teda mõnel pool vastu suurte lootustega: Tartu kodanikud, vist küll M.-e eestkostel vabastatud mitmeaastasest Vene vangipõlvest, olid M.-ele päästmise eest tänulikud, mujal nähti temas saksa rahvuse ja luteri usu kaitsjat, viimast tänu M.-e osava kojajutlustaja Chr. Schrapferi (vt.) tegevusele. Liigutakse Harjumaale ja 21. VIII 1570 algab Tallinna piiramine, mis kestes 30 nädalat ei anna mingeid tagajärgi. M. katsub õnne ka läbirääkimistega, pöördudes kirjalikult Tallinna rae ja kodanikkonna poole; sama teeb M.-e ülesandel piiramise lõpul Chr. Schrapfer, kes raega suusõnal läbirääkimisi peab, ja lõpuks Heinrich Boismann (vt.), üks M.-e pealikest, kes, kasutades oma päritolu Tallinnast, püüab oma sõpru salaja mõjutada. Hoolimata kõigist vaenlaste jõupingutusist ei alistu Tallinna ja märtsis 1571 on M. ühes Vene vägedega sunnitud linna alt lahkuma. Ta asub mõne oma väesalgaga Põltsamaale, mille tsaar ühes selle juurde kuuluva maa-alaga oli M.-ele määranud, veedab siis 1571—72 mõned kuud Saaremaal, kust ta oma saadiku kaudu tagajärjetult keiser Maximilian II-ga kokkulepet otsib, ja siirdub a. 1572 jälle Põltsamaale. Tema seisukord muutub järjest raskemaks; idale lähenedes oli ta läänest võõrdunud: keiser ei saanud leppida sellega, et M lääne-kristlaste vaenlase liitlaseks hakanud ja kun. Friedrich II, M.-e vend, kes alguses juba oli kahelnud M.-e Venega liitumise otstarbekohasuses, võtab osa M.-e maa-alast enda kätte Kuna sel kombel M.-e mõju Liivimaal hakkab kahanema, toetub M. esialgu seda suurema innuga Vene tsaari abile. Korduvalt käib ta järgnevail aa. (1572, 1575 ja 1577) Vene vägedega Liivis, rüüstates Rootsi ja Poola mõju aluseid maakondi, teeb a. 1575 tagajärjetult katset Pärnut ja Tallinnat oma võimu alla saada ja pettub vähehaaval tsaari lubadustes. 1573. a. oli M. küll abiellunud Vene printsessi Mariaga (Eufeemia oli vaheajal surnud), kuid tsaar ei mõelnudki M.-t üle terve Liivimaa valitsejaks panna, sellega väljendades avalikult oma usaldamatust M.-e vastu. M.-e käes püsivad endiselt ainult Põltsamaa ja Karksi loss, ise asub ta neil aa. vaheldumisi Põltsamaal ja Tartus. Ehkki tsaaril 1570. aa. keskpaigu läheb korda vallutada suur osa Liivimaast ja Pärnu ning Haapsalu allaheitmisega välja tungida Läänemereni, ei too see Vene relvade ajutine menu M.-ele kaasa mingeid paremusi. Tsaarile oli M. olnud söödaks Liivimaal Vene partei moodustamiseks: Ivan IV lootis, et Vene meelitustel ja lubadustel rohkem mõju on liivimaalasile, kui need tulevad protestandiusulise Lääne-Euroopa vürstivõsu poolt. Et see lootus ei teostunud, ei vajanud tsaar enam M.-t. Sellest aru saades, püüab M. vabaneda Vene kõidikuist. Varssi peale teis-